

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Balıkesir University Faculty of Theology

Sahibi / Owner

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi adına
Prof. Dr. Mehmet Bayyığıt

Yazı İşleri Müdürü/Responsible Manager

Dr. Öğr. Üyesi Lütfü Cengiz

Editörler/Editors in Chief

Doç. Dr. Mehmet Özkan
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali Çanakçı

Editör Yardımcıları/Assistant Editors

Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy Ahmed Abdelghany

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet Bayyığıt, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Çaycı, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Ejder Okumuş, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Akkuş, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Bahçekapılı, Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Dirik, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Özkan, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Esmâ Sayın, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Y. Emre Gördük, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Demir, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali Çanakçı, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Lütfü Cengiz, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Polat, Balıkesir Üniversitesi

Dizgi-Mizanpaj/Layout

Asem Hamdy Ahmed Abdelghany & Mehmet Özkan & Ahmet Ali Çanakçı

Yazışma/Correspondence

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dinkçiler Mah. Soma Cad. Altteylül/Balıkesir **Telefon:**
0 266 249 61 79 & **Faks:** 0 266 239 87 46 & **E-posta:** balikesirilahiyatdergisi@gmail.com **Web:**
<http://ilahiyatdergisi.balikesir.edu.tr>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bauifd>

Baskı Yeri

Erman Ofset Matbaacılık LTD. ŞTİ. - Fevzi Çakmak Mah. Özlem Cad. No: 33/G Karatay/
Konya Tel: 0332 342 01 55 • Sertifika No: 15409

Basım Tarihi

Aralık 2019

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, yılda iki kez yayınlanan akademik uluslararası hakemli bir dergidir. BAÜİFD'de yayınlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın dili Türkçe olmakla birlikte diğer dillerde de yazılar yayınlanmaktadır. Yayınlanan yazıların bütün yayın hakları BAÜİFD'ye ait olup yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz. Yazıların yayınlanıp yayınlanmamasına derginin yayın kurulu karar verir

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Balıkesir University Faculty of Theology
ISSN 2149-9969 | e-ISSN 2717-669X
Aralık/ December 2019, 10: 301-318

Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi Uluslararası Sempozyum, Balıkesir, 19-21 Ekim 2018

International Symposium İmam Birgivi a Muslim Scholar of Islam From Balıkesir (19-21 October 2018 Balıkesir)

Mehmet Özkan

Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
İslam Hukuku Anabilim Dalı, Balıkesir/ Türkiye

Assoc. Prof., Balıkesir University, Faculty of Theology,
Department of İslamic Law

e-mail: ozkanihl@hotmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6060-4098>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: İlmi Toplantı Tanıtımı / Conference Review

Geliş Tarihi / Date Received: 05 Kasım 2019 / 05 November 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 02 Aralık 2019 / 02 December 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Aralık 2019 / 30 December 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/ December

Atıf/Citation: Mehmet Özkan, "Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivi Uluslararası Sempozyum, Balıkesir, 19-21 Ekim 2018" *Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10 (Aralık 2019): 301-3018

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiştir.
This article has been reviewed by at least two referees.

Web: <http://ilahiyatdergisi.balikesir.edu.tr>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bauifd>
Mail: balikesirilahiyatdergisi@gmail.com

Copyright © Published by Balıkesir Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Balıkesir University, Faculty of Theology, Balıkesir, Turkey. All rights reserved

Balıkesirli Bir İslâm Âlimi: İmam Birgivî Uluslararası Sempozyum, Balıkesir, 19-21 Ekim 2018

Mehmet Özkan

Gsm: +90 536 679 66 13
Tel: +90 266 249 61 79
Faks: +90 266 239 87 46
Mail: birgivisempozyumu@gmail.com
Web: birgivisempozyumu.balikesir.edu.tr

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

BALIKESİR
BUYUKŞEHİR
BELEDİYESİ

XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti siyasal, sosyal ve ekonomik bakımlardan en parlak dönemini yaşamıştır. Söz konusu parlak dönem Kanunî Sultan Süleyman zamanında doruk noktasına ulaşmıştır. Bu durum ilim dünyasında da kendini göstermiştir. Kanunî döneminde Mimar Sinan, Hoca Sadeddin, Taşköprülüzâde, Pîrî Reis, Matrakçı Nasuh, Lütfi Paşa gibi tarih ve coğrafya konularında başarılı ilim adamları yanında Kemalpaşazâde, Çivizâde, Ebussuûd gibi kimi şeyhülislam olarak da görev yapmış âlimler yetişmiştir. Bu âlimlerden biri de İmam Birgivî diye meşhur olan Muhammed b. Pîr Ali b. İskender'dir (929-981/1523-1573). Birgivî, Balıkesir'de doğmuş, ilk öğrenimini müderris olan babasından Arapça ve Kur'an dersleri alarak

tamamlamıştır. Kur'an hıfzını babasında tamamlayan Birgivî, medrese tahsilini İstanbul'da yapmıştır. Bir süre müderrislik yapan Birgivî, hocası Abdurrahman Efendi'nin Rumeli Kazaskerliği döneminde Edirne'de kassâm-ı askerî olarak devlet memurluğu yapmıştır.

Bu görevi sırasında Birgivî devlet bürokrasisinde gördüğü olumsuzlukların da etkisiyle görevinden ayrılarak İstanbul'a dönmüş ve Bayramiyye tarikatı şeyhlerinden Abdullah Karamanî'ye intisap etmiştir. Yeniden ilme dönen Birgivî, II. Selim'in hocası Ataullah Efendi'yle tanışmış, Birgi Medresesine müderris olarak gitmiştir. Hayatının son on yılını burada eğitim öğretim, kitap telifi, vaaz ve irşatla geçirmiştir. Elli yıllık ömrüne İslamî ilimler alanında çok sayıda kitap ve risale sığdırmıştır. Adı kaynaklarda Muhammed Çelebi el-Balikesirî olarak da geçen bu âlim ömrünün son on yılını Birgi'de geçirmesi ve kabrinin orada olması nedeniyle Birgivî adıyla meşhur olmuştur.

Birgivî, İstanbul'da, memuriyetini icra ettiği Edirne'de ve Anadolu'nun küçük bir kasabası olan Birgi'de yaptığı görevler sırasında yöneticilerin yönetim tarzlarına, halka karşı davranışlarına, devlet çarkının işleyişine, dinî ve sosyal hayattaki gelişmelere yakından tanık olmuş, bunların her biriyle ilgili olumlu olumsuz görüşlerini söylemekten çekinmemiştir. Ele aldığı konuların çoğunun, yaşadığı dönemin tartışılan meseleleri olduğu görülmektedir.

Çağının tanığı olan Birgivî, İslam'ı, Kur'an ve sünnette ortaya konduğu şekilde Hz. Peygamber ve -sahabe dâhil- selef-i salihîn'in yaşadığı gibi yaşamayı ilke edinmiş, toplumun, bürokratların ve devlet yöneticilerinin de yaşantılarında aynı ilkeyi benimsemelerini arzu etmiştir. Birgivî bu çerçevede yaşadığı dönemin toplum hayatında gördüğü dinî alandaki bid'at ve hurafelere karşı çıkmış rüşvete, haksız kazanca, menkul malların ve paranın vakfa konu olmasına, her türlü ibadet karşılığında dünyalık elde edilmesine itiraz

etmiştir. O vaaz ve sohbetlerinde söylediklerinin, kitaplarında yazdıklarının şahsi sebeplerle değil “emr-i bi’l-ma’ruf ve nehy-i ani’l-münker” çerçevesinde söylenmiş ve yazılmış uyarılar olarak değerlendirilmesini istemiştir. Zira ona göre, iyiliği emredip kötülüğü engellemek Müslümanlar üzerine farzdır. Birgivî’nin eserlerine bakıldığında onun bu ilke ile hareket ettiğini görmek mümkündür.

Birgivî üzerine yapılan çalışmaların, bir kısmının tahkik ve tanıtım türünde bir kısmının da onun Arap Dili ve Belağatı, tefsir, hadis, kelim, tasavvuf gibi İslamî ilimler alanındaki görüşleriyle ilgili olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada görüşleri ve yazdığı eserleriyle yaşadığı döneme damgasını vuran ve kendisinden sonraki dönemde de etkileri devam eden İmam Birgivî üzerine ülkemizde yapılan üç ilmi toplantının üçüncüsü ve sonuncusu olan “Balıkesirli Bir İslam Âlimi: İmam Birgivî adlı uluslararası sempozyumun tanıtılması amaçlanmaktadır. Önceki yıllarda yapılan iki ilmi toplantı hakkında bilgi vermenin uygun olacağı kanaatindeyiz.

İmam Birgivî ile ilgili ilk ilmi toplantı “İmam Birgivî Sempozyumu” adıyla 22-23 Kasım 1991 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile Ödemiş Müftülüğü ve Türkiye Diyanet Vakfı Ödemiş şubesinin işbirliğiyle Ödemiş’te yapılmıştır. Dört oturum halinde gerçekleştirilen bu ulusal sempozyumda on dört tebliğ sunulmuştur. Mehmet Şeker, Ahmet Turan Arslan, Ramazan Ayvallı, Emrullah Yüksel, Nevzat Aşık, Mehmet Çakır, Muharrem Çelebi, Avni İlhan, Mehmet Demirci, Süleyman Toprak, M. Cemal Sofuoğlu, Osman Eskicioğlu, Hüseyin Elmalı ve Hakkı Önkal’ın sunduğu tebliğler, Osman Karadeniz ve Avni İlhan’ın ek yazılarıyla birlikte 1994 yılında Ankara’da Türkiye Diyanet Vakfı yayınlarıca Mehmet Şeker’in editörlüğünde İMAM BİRGİVÎ adıyla kitaplaştırılmıştır.

İkincisi ilmi toplantı ise 18-20 Eylül 2015'te İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu, Ödemiş Kaymakamlığı ve Ödemiş Belediyesi'nin birlikte Birgi-Ödemiş'te düzenlediği "Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Uluslararası Birgi Sempozyumu"dur. Bu sempozyumdaki oturumlardan biri, başkanlığını Saffet Köse'nin yaptığı "Birgivi Oturumu"dur. Sempozyumun birinci günü Birgi'de Derviş Ağa Medresesi'nde yapılan bu oturumda Qayyim Naoki Yamamoto, Muhammed Fatih Kesler, Huriye Martı, Ahmet Kaylı, Mehmet Özkan ve Halil Saim Parlador'un sunduğu tebliğlerle Birgivi, çeşitle yönleriyle ele alınmıştır. Bu sempozyum bildirileri, Ödemiş Belediyesi tarafından Ocak 2019'da İzmir'de Turan Gökçe-Özer Küpeli editörlüğünde "Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Birgi" adıyla kitaplaştırılmıştır.

Çalışmamızın esas konusu olan üçüncü sempozyum ise Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ile bir proje çerçevesinde birlikte düzenlediği "Balıkesirli Bir İslam Alimi: İmam Birgivi Uluslararası Sempozyumu"dur. Bu sempozyum 19-21 Ekim 2018 tarihlerinde Balıkesir Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulunda gerçekleştirilmiştir. Sempozyumun üçüncü günü öğleden sonra katılımcılar için Ayvalık gezisi ve tekne turu düzenlenmiştir.

Açılış, protokol konuşmaları ve açılış konferansıyla başlayan sempozyum, ilk gün öğleden sonra üç, ikinci gün beş, üçüncü gün sabah bir oturum olmak üzere dokuz oturum halinde gerçekleştirildi. Türkiye'den ve diğer ülkelerden yüz on sekiz katılımcının iştirak ettiği sempozyumda toplam yirmi beş salonda doksan dokuz tebliğ sunuldu. Üçüncü günde ise tek oturum halinde sempozyum hakkında değerlendirmeler yapıldı.

Sunuculuğunu Talha Yurdakök'ün yaptığı açılış programı Türkçe ve Arapça olmak üzere iki dilde gerçekleştirildi. Sunumun

Arapça konuşmaları Hesham Motowa tarafından yapıldı. Saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile başlayan programda Kasaplar Camii İmam Hatibi Cengiz Bilgiç, aşr-ı şerif okudu. Protokol konuşmaları kapsamında sırasıyla, Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Bayyigit, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Huriye Martı ve Balıkesir Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kerim Özdemir söz aldı.

Bayyigit katılımcılara sempozyuma iştiraklerinden dolayı teşekkür ederek başladığı konuşmasında, İlahiyat Fakültesinin tarihi ve gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında bilgi verdi. Konuşmasında Balıkesir'in değerlerini ön plana çıkartan faaliyetler yapmayı önceliklerini belirten Bayyigit, bu çerçevede kuruluşunun ikinci yılında ulusal düzeyde "Vefatının 50. Yılında Hasan Basri Çantay" sempozyumu düzenlediklerini ifade etti. Uluslararası nitelikteki bu sempozyumun da aynı düşünceyle gerçekleştirilen ikinci sempozyum olduğunu belirtti. İmam Birgivî'nin kısa biyografisini okuyan Bayyigit, konuşmasını sempozyumun hazırlanmasında emeği geçen paydaş kuruluşa, düzenleme kuruluna ve sekreteryaya teşekkür ederek tamamladı. Birgivî Mehmed Efendi'yi kendi şehrinde anmaktan mutluluk ve onur duyduğunu söyleyerek konuşmasına başlayan Huriye Martı, onun bid'atlerden kaçınarak sünnete ittibaya ve güzel ahlaka yaptığı davet üzerinde durdu. Rektör Özdemir ise, sempozyumu düzenleyenlere teşekkür ederek başladığı konuşmasında Birgivî'nin toplumda haramların önlenmesi konusunda hassasiyet gösteren bir âlim olduğuna vurgu yaptı. Sempozyuma Arapça ve İngilizce tebliğlerle katılan akademisyenler adına Mahmut Mısrî (FSM Vakıf Üniversitesi) ve Yahya Michot (ABD) selamlama konuşması yaptılar. Sempozyumun açılış konferansı Şerafettin Gölcük tarafından gerçekleştirildi. Sempozyuma Birgi'den katıldığını ifade ederek sözlerine başlayan Gölcük, hazirûna İmam Birgivî'den selam getirdiğini söyledi. Birgivî'nin Osmanlı'da "İmam" lakabıyla anılan

tek âlim olduğunu belirten Gölcük, dönemim “İmam Gazali”si olarak kabul edilen İmam Birgivî'nin eserlerinin çok değerli olduğunu, yaşadığı dönemden günümüze kadar insanların dini yaşayışları üzerinde etkili olduğunu ifade etti. Gölcük, eserlerini Arapça olarak kaleme almasına rağmen Vasiyetname adlı eserini Türkçe yazması Birgivî'nin halk üzerindeki etkisini daha da arttırdığını vurguladı. Gölcük sözlerini “Balıkesir’de İmam Birgivî sempozyumu yapmak bizim için bir hayaldi. Bu hayali gerçekleştirdiğiniz için sizlere teşekkür ederiz.” diyerek tamamladı.

Sempozyumun birinci oturumu Bengi, Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Başkanlığını Hamdi Döndüren’in yaptığı Bengi salonundaki oturumda Kâşif Hamdi Okur, İzzet Abdulaziz Abdurrahim İsmail, Necmeddin Güney, Ve Abdurrahman Yazıcı'nın tebliğleri sunuldu. Okur, tebliğinde para vakıfları bağlamında örfün kaynak değerine ilişkin Birgivî ve Ebussuud arasındaki tartışmaları ele alırken İzzet Abdulaziz, Osmanlı Devleti döneminde vakıf malları ve İmam Birgivî'nin bu konudaki yaklaşımları üzerinde durdu. Güney ise İmâm Birgivî'nin paranın vakfedilmesi hakkındaki görüşleri ile onun Osmanlı para vakfı tartışmalarındaki yerini ele aldı. Oturumun son tebliğcisi olan Yazıcı, Birgivî'nin İslam iktisadına ilişkin görüşleri üzerine tahlillerde bulundu.

Başkanlığını Bedreddin Çetiner’in yaptığı Turkuaz salonundaki oturumda Muhammed Fatih Kesler, Yunus Emre Gördük, Abdullah Bayram ve Ali Binal'un tebliğleri sunuldu. Birgivî'nin tefsirciliğini konu edinen Kesler'in tebliğini Sabuhi Shahavatov okudu. Gördük, tebliğinde Bakara suresinin tefsiri perspektifinden İmam Birgivî'nin tasavvufa ve işarî te'vile yaklaşımını ele aldı. Bayram ise, Ehl-i hadîs ve selefîlik sistematiği çerçevesinde Birgivî'nin naslara yaklaşımını analiz etti. Oturumun son tebliğcisi Binal, Birgivî'nin Fatıha suresi tefsiri üzerinde durdu.

Mehmet Necmettin Bardakçı'nın başkanlığında yapılan Zambak salonundaki oturumda İsa Çelik-Birol Yıldırım, Fatih İbiş, Esmâ Sayın ve Qayyim Naoki Yamamoto'nun tebliğleri sunuldu. Yıldırım, İmam Birgivî'de tasavvufî kavramlar üzerinde duruken, İbiş, Birgivî'nin anatomik takva yorumunu anlattı. Sayın ise, İmam Birgivî'nin tenkitçi ve benimseyici yönleriyle tasavvufî anlayış tarzını açıkladı. Son tebliğci Yamamoto, İmam Birgivî'yi sufi ve reform çerçevesinde ele aldı. İngilizce sunulan tebliği Fatih Yavuz tercüme etti.

Orkide salonunda Şerafettin Gölcük başkanlığında yapılan oturumda M. Cüneyt Gökçe, Mehmet Sever, Halil Öztürk ve Hüsni Turgut'un tebliğleri sunuldu. Gökçe, tebliğinde Birgivî'nin "Avamil"ine itikadî açıdan bakarken; Sever, Birgivî'nin "Avâmil"inde iman-amel ilişkisi üzerinde durdu. Öztürk ise, "Vasiyetnâme" adlı eseri bağlamında Birgivî'nin sıfat anlayışını ele aldı. Oturumun son tebliğcisi Turgut, İmam Birgivî'nin "Vasiyetnâme"sini kelâm ilmi açısından değerlendirdi.

Sempozyumun ikinci oturumu Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Muhsin Akbaş başkanlığında Turkuaz salonunda yapılan oturumda Yahya Michot, Selçuk Kırtepe, Recai Çetres ve Ahmet Bayatî'nin tebliğleri sunuldu. Michot, Birgivî'nin "Vasiyetnâme"sinin 1703 Fransızca çevirisini değerlendirdi. İngilizce sunulan tebliği Fatih Yavuz tercüme etti. Kırtepe, İmam Birgivî'nin, "Vasiyetnâmesi"nde toplumsal değerlere yaptığı vurgular üzerinde durdu. Çetres ise, Birgivî'nin kelime-i tevhîde dair "Lügaz"ı ve bunun üzerine yazılan şerhleri ele aldı. Oturumun son tebliğcisi Bayatî, Birgivî ve İbn Teymiyye'nin "iman" kavramını nasıl ele aldıklarını karşılaştırmalı olarak açıkladı.

Zambak salonunda Mehmet Bayyigit başkanlığında yapılan oturumda Hüsni Ezber Bodur, Halil Saim Parlador, Kemal Göz ve

Ahmet Eşer'in tebliğleri sunuldu. Bodur tebliğinde, İmam Birgivî'yi biyografik sosyoloji perspektifinden değerlendirdi. Parladır, Resmi din-Halk dini tartışması bağlamında İmam Birgivî ziyaretini ele aldı. Göz ise, İmam Birgivî'nin yaşam tarzı olarak orta yolu benimsemesi üzerinde durdu. Oturumun son tebliğcisi Eşer, "Tercüme-i Evrad-ı Birgivîyye" adlı eserinden yola çıkarak İmam Birgivî'nin yirmi dört saatini anlattı.

Başkanlığını Süleyman Akkuş'un yaptığı Orkide salonunda Mehmet Gel, Salim Sancaklı, Khalil Mohamed Khalil ve Abdullah Demir'in tebliğleri sunuldu. Gel, tebliğinde bidat konusunda Birgivî Mehmet Efendi'nin Ahmet er-Rumî el-Akhisarî üzerindeki etkisini ele aldı. Sancaklı, İmam Birgivî'nin bid'atlere karşı tutum ve mücadelesi üzerinde durdu. Khalil ise Birgivî'nin bid'atlere karşı ortaya koyduğu çabayı anlattı. Oturumun son tebliğcisi Demir, Birgivî'nin selefiliği ve Hanefî- Maturudî çizgideki yerini ele aldı.

Sempozyumun üçüncü oturumu Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Başkanlığını Nevzat Aşık'ın yaptığı turkuaz salonundaki oturumda İbrahim Kutluay, Mehmet Dinçoğlu, Sabri Çap ve Mustafa Celil Altuntaş'ın tebliğleri sunuldu. Kutluay, tebliğinde Birgivî'nin "et-Tarikatü'l-Muhammediyye"sinde delil olarak kullandığı hadislerin kaynak değeri üzerinde dururken Dinçoğlu, İmam Birgivî'nin hadis kültürünü anlattı. Çap ise Birgivî'nin eserlerindeki mevzû hadisleri ele aldı. Oturumun son tebliğcisi Altuntaş, Birgivî'ye atfedilen "Risâle fî usûli'l-hadîs" isimli eserin Osmanlı dönemi hadis usûlcülüğündeki yeri üzerinde durdu.

Zambak salonunda Adem Yerinde başkanlığında yapılan oturumda Ahmet İnanır, Selman Yeşil, Sacit Kurt ve Mustafa Genç'in tebliğleri sunuldu. Halis Demir'in okuduğu İnanır'ın tebliğinde "el-Kavlü'l-vasît beyne'l-ifrât ve't- tefrit" adlı risalenin Birgivî'ye aidiyeti üzerine bir değerlendirmede bulunuldu. Yeşil, tebliğinde "Avâmil-i

Birgivî" ile "Avâmil-i Cürcanî"yi mukayese etti. Kurt ise, Birgivî'ye atfedilen "Resmu'l-Mushaf" risalesi üzerinde durdu. Oturumun son tebliğcisi Genç, Birgivî'nin "Zuhru'l-müteehhilîn..." isimli risalesine ait şerhlerle ilgili kütüphane kayıtlarındaki hataları ele aldı.

Başkanlığını Yunus Vehbi Yavuz'un yaptığı Orkide salonundaki oturumda Abdullah Kahraman, Savaş Kocabaş, Fatih Yakar ve Orhan Canpolat'ın tebliğleri sunuldu. Kahraman, tebliğinde Birgivî örneğinde fakihin toplumsal rolünü ele alırken Kocabaş Birgivî'nin "İnâye" üzerine yazdığı "Talikât"ındaki yöntemini ve fıkhi yaklaşımlarını değerlendirdi. Yakar ise, Birgivî'nin "İkazü'l-nâimîn ve ifhâmü'l-kâsirîn" adlı risalesi çerçevesinde para karşılığı Kur'an okumanın fikhî analizini yaptı. Oturumun son tebliğcisi Canpolat, Birgivî'nin "Zuhru'l müteehhilîn" adlı eserini fıkhi yönden karşılaştırmalı olarak ele aldı.

Sempozyumun dördüncü oturumu Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Saffet Köse başkanlığında Turkuaz salonunda yapılan oturumda Mehmet Özkan, Halis Demir, Nazım Büyükbaş ve Hüseyin Okur'un tebliğleri sunuldu. Özkan, tebliğinde Birgivî'nin fıkıh ilmindeki yeri üzerinde durdu. Demir ise Birgivî'nin "Vasiyetname"sindeki bazı fıkhi konuları ele aldı. Halis Demir'in okuduğu Büyükbaş'ın tebliğinde İmam Birgivî'nin içtihat ve taklit anlayışı ele alındı. Oturumun son tebliğcisi Okur, "Tarikatı-ı Muhammediyye" çerçevesinde Birgivî'nin taharet ve necaset hakkındaki görüşlerini değerlendirdi.

Hüsnü Ezber Bodur başkanlığında Zambak salonunda yapılan oturumda İrfan Görkaş, Mustafa Koç ve M. Necip Yılmaz'ın tebliğleri sunuldu. Görkaş, tebliğinde Birgivî'nin ahlak anlayışını açıklarken Esmâ Sayın'ın okuduğu Koç'un tebliğinde Birgivî'nin eserlerinde takva ve ahlak ilişkisi ele alındı. Yılmaz ise, Birgivî'nin ahlak anlayışının İslam ahlak düşüncesindeki yerini ele aldı.

Orkide salonunda Tevfik Yücedoğru başkanlığında yapılan oturumda Mehmet Dalkılıç, Mehmet Salih Geçit ve Mustafa Sönmez'in tebliğleri sunuldu. Ahmet Arıkan'ın okuduğu Dalkılıç'ın tebliğinde Birgivî'nin ehli sünnet algısı ve vehhabilik/selefilikle suçlanması günümüze yansımaları üzerinde duruldu. Geçit Birgivî'nin Osmanlıda selef inancına dönüş üzerindeki etkisini anlattı. Sönmez ise tebliğinde Birgivî'nin ihyacı yönünü üzerine konuştu.

Sempozyumun beşinci oturumu Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Turkuaz salonunda Huriye Martı başkanlığında yapılan oturumda Halil İbrahim Kutlay, Üzyir Durmuş, Yusuf Akgül ve Hamzeh al-Bakrı'nın tebliğleri sunuldu. Kutlay, tebliğinde Birgivî'nin hadis usûlü risalesinin hadis usulü alanında yazılan muhtasar risaleler arasındaki yerini ele aldı. Durmuş, Birgivî'nin "Risâle fî usûli'l-hadîs" adlı eseriyle İbn Hacer'in "Nuhbetü'l-fiker" adlı eserini içerik bakımından karşılaştırdı. Akgül ise Birgivî'nin "Şerhu hadis-i erbaîn" adlı eserindeki şerh metodunu ele aldı. Oturumun son tebliğcisi Bakrı, İbn Kemal Paşa'dan Birgivî'ye kadar kırk hadis konusunu karşılaştırmalı olarak ele aldı. Arapça olarak yapılan bu tebliğin sunumunu Ahmet Eşer tercüme etti.

Şereftin Gölcük'ün başkanlığını yaptığı Zambak salonundaki oturumda ise Mehmet Necmettin Bardakçı, Mehmet Saffet Sarıkaya, Mahmut Ay ve Fehmi Soğukoğlu'nun tebliğleri sunuldu. Bardakçı, tebliğinde Birgivî'nin tasavvuf eleştirileriyle IX-X. yüzyıllarda yaşayan sûfîlerin tasavvuf eleştirilerini karşılaştırdı. Sarıkaya, Birgivî'yi Hanefi-zühd geleneği açısından ele alırken Ay, Birgivî'nin tasavvuf hakkındaki görüşlerine Nablûsî'nin penceresinden bakmaya çalıştı. Oturumun son tebliğcisi Soğukoğlu da tasavvufa dair eleştirileri açısından İbnü'l-Cevzî ile Birgivî'yi karşılaştırdı.

Orkide salonunda Ahmet Turan Arslan başkanlığında yapılan oturumda Adem Yerinde, Emad Samy Abdelaziz, Muhammet Çetkin

ve Mostafa Abdelhady'nin tebliğleri sunuldu. Yerinde, Birgivî'de nahiv tasavvuru konusunu ele aldı. Emad Sami Birgivî'nin sarf ve nahiv çalışmalarını, Çetkin Birgivî'nin Arap dilindeki yerini Abdelhady ise Birgivî'nin dil bilimcilik yönünü ele aldı. Bu oturumda yapılan Arapça tebliğ sunumlarını Oğuzkağan Demir tercüme etti.

Sempozyumun altıncı oturumu Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Başkanlığını Abdullah Kahraman'ın yaptığı Turkuaz salonundaki oturumda Ahmet Ürkmez, Asem Hamdy Abdelgany, Salah Salem Awwad ve Mehmet Kahraman'ın tebliğleri sunuldu. Ürkmez, "Tarikat-ı Muhammediyye" özelinde Birgivî'nin üslûbuna dair bazı tespitler yaptı. Asem Hamdy, Birgivî'nin "Hâşiyetü'l-Hidâye" adlı eserinde yapmış olduğu dilsel yorumları ele aldı. Ahmet Eşer'in okuduğu Salahın tebliğinde Birgivî'nin "İzhâr" adlı eserinde nahve bakışı incelendi. Oturumun son tebliğcisi Kahraman, Birgivî'nin eserlerinden yola çıkarak Arapçanın bir medeniyet dili olması bahsini ele aldı.

Zambak salonunda Mehmet Saffet Sarıkaya başkanlığında yapılan oturumda Necmettin Pehlivan-Muhammet Çelik, Aladdin Gültekin, Betül (Başlı) Saylan ve Gülgün Gedikbaşı'nın tebliğleri sunuldu. Pehlivan ve Çelik tebliğlerinde Birgivî'nin "Risâle fi âdâbi'l-bahs" adlı eseri ile Kemalpaşazâde ve Taşköprüzâdenin risalelerini karşılaştırdı. Gültekin, Birgivî'nin "Avâmil"i ile Davud-ı Karsî'nin "Şerhu avâmil-i cedide" adlı eserini mukayeseli olarak ele aldı. Saylan, tebliğinde Birgivî'ye ait iki risale çerçevesinde sema ve zikir konusunu ele alırken Gedikbaşı Birgivî'de manevi hastalık ve şifa yollarını açıkladı.

Emrullah Yüksel'in başkanlığını yaptığı Orkide salonundaki oturumda Süleyman Akkuş, Fethi Kerim Kazanç, Adem Arıkan ve Lütfü Cengiz'in tebliğleri sunuldu. Akkuş, tebliğinde Birgivî'nin elfâz-ı küfür değerlendirmeleri üzerine bir zihniyet çözümlemesi yaptı.

Kazanç, Birgivî'nin ahlak anlayışını kelimî açıdan değerlendirdi. Arıkan ise, Birgivî'ye nispet edilen "Dâmiğatü'l-mebediîn" adlı eser çerçevesinde mezhepler konusunu eke aldı. Oturumun son tebliğcisi Cengiz, tebliğinde Birgivî'de ilimler sınıflandırması konusunu değerlendirdi.

Sempozyumun yedinci oturumu Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Turkuaz salonunda Ahmet Turan Arslan başkanlığında yapılan oturumda Şükran Fazıloğlu, Afify Ramadan Ahmed, Hesham Motowa ve Bünyamin Aydın'ın tebliğleri sunuldu. Fazıloğlu, tebliğinde Birgivî'nin "İzhâr" ve şerhleri çerçevesinde "kelimenin tanımı" üzerinde durdu. Afify, tebliğinde Birgivî'nin sarf ve nahiv hakkındaki görüş ve itirazlarını ele aldı. Arapça yapılan bu sunumu Atilla Kaya tercüme etti. Hesham ise, Birgivî'nin Arap dili ile ilgili eserlerinde paratext konusunu ele aldı. Oturumun son tebliğcisi Aydın, gramatik kuralda kapsam geçerliliği bağlamında Birgivî'nin takdim-kasr ilişkisine dair yaklaşımını değerlendirdi.

Kaşif Hamdi Okur başkanlığında Zambak salonunda yapılan oturumda Selim Hilmi Özkan, Merzuk Grabus ve Ahmet Kaylı'nın tebliğleri sunuldu. Özkan, tebliğinde Birgivî'nin ehli sünnete dair görüşlerinin Kadızadeler hareketine etkisini ele aldı. Grabus ise Birgivî'nin Bosna Hersek ilim ve kültür dünyasındaki etkileri üzerinde durdu. Kaylı, Kemalpaşazâde ile Bahaeddinzâde arasında Birgivî'nin muhakemesini ele aldı.

Orkide salonunda Mehmet Akkuş başkanlığında yapılan oturumda Sezer Özyaşamış Şakar, Necmi Sarı, Kübra Yılmaz-Oğuz Yılmaz ve Mehdi Cengiz'in tebliğleri sunuldu. Şakar, tebliğinde Birgivî'nin mensur "Vasiyetnâme"sinin nazma aktarılmış biçimi olan "manzume-i Birgili" adlı eseri ele aldı. Sarı, Birgivî'yi öven manzumelerin kritiğini yaparken, Yılmaz'lar Birgivî'nin "Avâmil"ine yapılan manzum tercümelemler üzerinde durdular. Oğuzkağan Demir'in

okuduğu Cengiz'in tebliğinde ise, Birgivî'nin "İzhârü'l-esrâr" isimli kitabı bağlamında bir şerh ve haşiye litaretürü değerlendirmesi yapıldı.

Sempozyumun sekizinci oturumu Turkuaz, Zambak ve Orkide salonlarında yapıldı. Turkuaz salonunda Abdullah Kahraman başkanlığında yapılan oturumda Mehmet Akkuş, Husam Aldean Mousa Afana, Naile Süleymanova ve Mehmet Fatih Soysal'ın tebliğleri sunuldu. Akkuş, tebliğinde Birgivî'nin eserlerini telif sebebini açıkladı. Osama Sokr tarafından okunan Afana'nın tebliğinde Birgivî'nin "İnkâzu'l- halikın" adlı risalesinin tahkiki üzerinde duruldu. Süleymanova, Birgivî'nin kitap ve risalelerinin Azerbeycan'daki yazma nüshalarını değerlendirdi. Oturumun son tebliğcisi Soysal da Birgivî'yi farklı okuma bağlamında Kürt Molla'nın İmam Birgivî'yi tenkidine Şeyhülislam Minkarizâdenin reddiyesini ele aldı.

Muhsin Akbaş başkanlığında yapılan Zambak salonundaki oturumda Osman Mutluel, Önder Arpacı, İsmail Oğuz-Şükran Oğuz ve Ahmet Ali Çanakçı'nın tebliğleri sunuldu. Mutluel, tebliğinde Birgivî'de yaşam boyu eğitim konusunu ele alırken, Arpacı Birgivî'nin karakter eğitimi üzerinde durdu. Oğuz'lar Birgivî'yi değerler eğitimi açısından ele alırken, Çanakçı Birgivî'nin eğitimcilik yönü üzerinde durdu.

Orkide salonunda Fethi Kerim Kazanç başkanlığında yapılan oturumda Mahmoud Masrı, Osman Cengiz, Yusuf Bilal Kara ve Abdullah Sıtkı İlhan'ın tebliğleri sunuldu. Masrı, tebliğinde Birgivî'nin "Kitabü'l-imân ve'l istihsân" adlı eseri üzerine bazı değerlendirmelerde bulundu. Cengiz, Birgivî metinlerinde Cürcanî etkisini ele alırken Kara, "Tarikat-ı Muhammediyye"nin tasavvufi bir eser olup olmadığını değerlendirdi. Oturumun son tebliğcisi İlhan da Birgivî'nin "Musafaha" adlı risalesini fıkhi açıdan değerlendirmeye tabi tuttu.

Sempozyumun üçüncü günü yapılan değerlendirme oturumu Şerafettin Gölcük başkanlığında Emrullah Yüksel, Huriye Martı, Saffet Köse, Tevfik Yücedoğru, Yahya Michot, Ahmet Turan Arslan ve Mehmet Bayyığıt'ın katılımlarıyla gerçekleştirildi. Bu oturumda Yüksel, Birgivî'nin "Tarikat-ı Muhammediyye"sinde dinin Kur'an, sünnet, kıyas ve icma temellerine dayandığının ifade edildiğini söyledi. Ayrıca o, "nemelazımcılık anlayışının" Birgivî'de olmadığını aksine onun, "emr-i bil ma'ruf nehyi ani'l-münker" anlayışını esas alındığını ifade etti. Yüksel Birgivî'nin "ehl-i sünnet ve'l-cemaatin yetiştirdiği bir âlim" olduğunu özellikle vurguladı.

Martı, yaptığı değerlendirme konuşmasında Birgivî hakkında doksan dokuz tebliğin sunulduğu bu sempozyum sebebiyle büyük bir gurur ve mutluluk duyduğunu söyledi. Eskiden vaizlerin el kitabı olan "Tarikat-ı Muahmmediyye" gibi eserlerin günümüz vaizlerine ulaştırılmasının gereğine işaret etti.

Değerlendirmelerine sempozyum tebliğlerinin kitaplaştırılması dileğiyle başlayan Köse, âlimlerin toplumu etkileyen kimseler olduğunu belirtti. Memleketimizde ve tarihimizde bu nitelikte çok sayıda âlimin olduğunu ifade ettikten sonra bunlardan birinin de İmam Birgivî olduğunu vurguladı. Toplum üzerinde etkili olan âlimlerin tanıtılması noktasında bu sempozyumu çok önemli gördüğünü ifade etti

Yücedoğru, Birgivî'nin sünnî İslam geleneğinden gelen bir âlim olduğunu söyleyerek bu geleneğin, İslam'da sapmaların olmaması için çok önemli kalkan olduğunu belirtti. Bu nedenle günümüze de ışık tutan, geleneğin yetiştirdiği âlimlerinin insanımıza tanıtılması gerektiğini vurguladı.

Michot, "Kendime bir soru sordum: İmam Birgivî bu sempozyumda mevcut olursa ona ne söyleyeceğim?" diyerek sözlerine başladı, ardından cevap niteliğinde şunları ifade etti: "Ey Mehmed b.

Pîr Alî. Siz hayatınızın son yıllarını bir köyde yaşadınız ve şimdi 445 sene sonra Türkiye'nin her yerinden gelen araştırmacılar doğduğunuz şehre geldiler ve bir sempozyuma katıldılar; kitaplarınızı ve risalelerinizi okumak, onlar hakkında konuşmak, hayatınızı ve fikirlerinizi daha iyi bilmek için. Ben şahsen bu sempozyumdan çok şeyler öğrendim. Balıkesir Üniversitesi'ne, Balıkesir Belediyesi'ne ve İlahiyat Fakültesi'ne çok müteşekkirim. İslam'da en yüksek ruhanî hal, irfanın âlî göklerinde uçmak değil her gün ahlaklı bir hayat yaşamaktır. Peygamberimizin yolunda halkı irşad etmek alimlerin mesuliyetidir. Bu önemli vasiyetleri sizden öğrendik. Şimdi bu sempozyumdan sonra onları tatbik etmeliyiz. Ve rahimekumullâh ve cezâkümullâh hayran."

Arslan, değerlendirmesine büyük âlim İmam Birgivî'nin kendi memleketinde anılıyor olmasının büyük bir vefa olduğunu söyleyerek başladı. Birgivî'nin halka da anlatılmasının gerektiğinin altını çizen Arslan, Birgivî'nin başta Arap dili ile ilgili olanlar olmak üzere eserlerinin bir gün mutlaka akademi dünyasında da okutulması konusunda öneride bulundu. Toplumdaki sapmaları düzeltme konusunda çalışılması, ahlak-ı Muhammediyye'yi insanlara anlatma gayreti içinde olunması halinde bu sempozyumun hedefine ulaşmış olacağını ifade etti.

Değerlendirme oturumunun son konuşmasını yapan sempozyum düzenleme kurulu başkanı Bayyigit, İmam Birgivî'nin şehrimizde/bölgemizde yeterince bilinmeyen bir alim olduğunu bu sempozyumun onu tanımak ve tanıtmak amacıyla yapıldığını söyledi. Bu vesileyle üzerlerine düşeni yapmaya hazır olduklarını belirtti. Sempozyuma katkıda bulunanlara, katılımlarından dolayı tebliğcilere, misafirlere, düzenleme kurulunda ve sekreteryada görev alan hocalara, araştırma görevlilerine ve organizasyonda görev üstlenen

öğrencilere ve sempozyuma ev sahipliği yapan Öğretmenvi Müdürlüğüne teşekkür etti.

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin Balıkesir Büyükşehir Belediyesiyle bitlikte düzenlediği bu sempozyumun düzenleme kurulu, İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Bayyigit başkanlığında, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Koordinatör Daire Başkanı Fatih Aka, Prof. Dr. Muhsin Akbaş, Doç. Dr. Mehmet Özkan, Dr. öğretim üyeleri Asem Abdelghany, Lütfü Cengiz, Ahmet Ali Çanakçı, Hesham Motowa, Esmâ Sayın, Sabuhı Shahavatov, Osama Sokr, Fatih Yavuz ve öğretim görevlisi Merzuk Grabus'tan oluşmuştur. Sempozyum sekreteryasında ise araştırma görevlileri Hatice Arslan, Oğuzkağan Demir, Ahmet Eşer, Atilla Kaya, Ekrem Sakar ve Azime Merve Taşdelen görev yapmıştır.

Bu sempozyumda yer alan tebliğler, Prof. Dr. Mehmet Bayyigit, Doç. Dr. Mehmet Özkan, Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Ali Çanakçı ve Dr. Öğretim Üyesi Asem Hamdy Abdelgany editörlüğünde "Balıkesirli Bir İslam Alimi İmam Birgivi" adıyla editöryal kitap olarak üç cilt halinde Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından 27.02. 2019'da yayınlanmıştır. (bk. <http://birgivisempozyumu.balikesir.edu.tr/>)

